

Sygn. akt I Ca 534/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2019 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Joanna Składowska

Sędziowie Elżbieta Zalewska-Statuch

Katarzyna Powalska

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 18 grudnia 2019 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z powództwa M. K.

przeciwko W. K.

o zachówek

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli

z dnia 16 sierpnia 2019 roku, sygnatura akt I C 1694/18

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że nie obciąża powódki obowiązkiem zwrotu pozwanemu kosztów procesu;

II. odrzuca apelację w pozostałym zakresie;

III. nie obciąża powódki obowiązkiem zwrotu pozwanemu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I Ca 534/19

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 24 grudnia 2018 r. powódka M. K. wniosła o zasądzenie od pozwanego W. K. na jej rzecz kwoty 75 000,00 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie, liczonymi od 24 sierpnia 2018 r. do dnia zapłaty z tytułu zachowku należnego jej od pozwanego, jako spadkobiercy ustawowemu po babce H. K., zmarłej w dniu 26 grudnia 2013 r.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz od powódki zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

Zaskarżonym wyrokiem z 16 sierpnia 2019 r., wydanym pod sygn. akt I C1694/18, Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli w pkt 1 zasądził od W. K. na rzecz M. K. kwotę 32 784,00 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 24 sierpnia

2018 r. do dnia zapłaty, natomiast w pkt 2 zasądził od M. K. na rzecz W. K. 5 417,00 złotych z tytułu zwrotu kosztów postępowania poniesionych w sprawie, nie obciążając stron obowiązkiem zapłaty kosztów postępowania należnych Skarbowi Państwa.

W ocenie Sądu, powództwo znajdowało podstawę prawną w art. 1000 k.c. Bez wątplenia pozwany został wzbogacony przez spadkodawczynię dwiema darowiznami, które należało ocenić według stanu z dnia ich dokonania a według cen obecnych (art. 994 § 1 k.c. w zw. z art. 995 k.c.) . Wartość zabudowanej nieruchomości gruntowej, położonej w Z. przy ul. (...), według stanu na dzień 21 lipca 2009 r., a według cen na dzień wykonania opinii wynosiła 159 200,00 złotych. Z kolei wartość niezabudowanej nieruchomości gruntowej położonej w Z. przy ul. (...), według stanu na dzień 29 stycznia 2010 r., a według cen na dzień wykonania opinii wynosiła 45 000,00 złotych. Odliczeniu od substratu zachowku podlegały długi obciążające masę spadkową w postaci kosztów pogrzebu w wysokości 5 000 złotych. Sąd przyjął zatem, że substrat zachowku wynosił 151 133 złotych, a więc wartość udziału spadkowego powódki (1/2 części spadku) - 75 566,50 złotych. Tak więc należny powódce zachówek stanowi sumę 32 784 złotych (37 784 złotych - 5000 złotych).

Mając na uwadze okoliczności sprawy Sąd uznał, iż nie zachodzą podstawy do miarkowania należnego powódce zachowku w świetle zasad współżycia społecznego, ani tym bardziej pozbawienia jej prawa do tegoż.

W pozostałym zakresie Sąd uznał powództwo za wygórowane.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w oparciu z art. 100 k.p.c. uznając, że pozwana mniej niż w połowie uzyskała zaspokojenie swych praw. Z tych względów zobowiązana jest do zwrotu pozwanemu wynagrodzenia pełnomocnika w kwocie 5 417 złotych.

Powódka wniosła apelację od wyroku Sądu Rejonowego, zaskarżając orzeczenie w pkt 1 i 2 i zarzucając naruszenie prawa materialnego, polegające na nieprawidłowej wykładni art. 993 k.c., skutkującej błędnym wyliczeniem należnego jej zachowku oraz prawa procesowego w postaci art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie.

W oparciu o wskazane zarzuty, skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i:

- podwyższenie zasądzonej na jej rzecz od W. K. kwoty do 36 533,00 złotych;

- nieobciążanie powódki na rzecz W. K. kwotą 5 417,00 złotych z tytułu kosztów postępowania poniesionych w sprawie.

W uzasadnieniu środka zaskarżenia wskazano, że prawidłowe obliczenie zachowku winno przedstawiać się następująco: od kwoty 151 133 złotych powinny zostać odjęte długi spadkowe w kwocie 5 000 złotych. Dopiero tak ustalona czysta masa spadku wynosząca

146 133 złotych stanowi podstawę do wyliczenia zachowku. Udział spadkowy powódki wynosi zatem 73 066,50 złotych, a należny jej zachówek wynoszący połowę tego udziału równa się kwocie 36 533,25 złotych.

Nadto, zdaniem powódki, zwrot kosztów zastępstwa procesowanego nie powinien należeć się pozwanemu, który winien liczyć się z obowiązkiem zapłaty zachowku i który od ponad roku wiedział o roszczeniu powódki. Zasądzenie kosztów wynagrodzenia pełnomocnika pozwanego od kogoś, kto musiał walczyć o zachówek w sądzie, ponadto samodzielnie, pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego i prowadzi do efektywnego pomniejszenia należnego zachowku.

Pozwany wniosł o odrzucenie apelacji na koszt skarżącej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sąd drugiej instancji przede wszystkim jest zobowiązany do wstępnego sprawdzenia, czy przedłożona mu wraz z aktami sprawy apelacja nadaje się do merytorycznego rozpoznania. Obowiązek ten wynika z art. 373 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji z 7 listopada 2019 r., mającego zastosowanie wobec wniesienia apelacji przed tą datą. W toku kontroli wstępnej zaś, ocenia się apelację z punktu widzenia wymagań ustawowych odnoszących się do terminu jej wniesienia, dopuszczalności oraz zachowania wymagań formalnych.

Rozstrzygając sprawę w procesie cywilnym, sąd bądź to uwzględnia powództwo powoda, bądź też je oddala w całości lub w określonej części, czemu daje wyraz w wyroku. Takie rozstrzygnięcie podlega kontroli instancyjnej. W przypadku zaś, gdy sąd nie orzekł o żądaniu strona może złożyć wniosek o uzupełnienie orzeczenia (art. 351 k.p.c.). Jeżeli natomiast wniosła środek odwoławczy dotyczący przedmiotu nieobjętego rozstrzygnięciem w sentencji orzeczenia, to środek ten podlega odrzuceniu, jako niedopuszczalny z powodu braku substratu zaskarżenia (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 2 czerwca 1964 r., I PR 10/63, OSNC 1965 nr 5 poz. 80, z dnia 25 lutego 1997 r., II CKN 15/97, OSNC 1997, nr 6-7, poz. 89, z dnia 8 lipca 1997 r., I Cz 76/97, niepubl., z dnia 21 kwietnia 1998 r., III Cz 43/98, niepubl., z dnia 28 maja 1998 r., III CKN 409/98, niepubl., z dnia 4 listopada 1998 r., I CKN 703/98, niepubl.).

W sprawie przedmiotowej Sąd Rejonowy nie orzekł o żądaniu powódki ponad kwotę zasądzoną, tj. nie orzekł o nim ani pozytywnie, ani też negatywnie poprzez oddalenie powództwa w tym zakresie.

Przedmiotem procesu przed sądem odwoławczym może być w całości lub części tylko to, co było przedmiotem procesu przed sądem pierwszej instancji albo to, co się z nim stało do chwili zamknięcia rozprawy w tej instancji.

Zgodnie z 383 k.p.c., w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami.

W takiej sytuacji skarżąca może domagać się rozstrzygnięcia o dalej idącym roszczeniu i zasądzenia dodatkowo kwoty 3 749 złotych jedynie w odrębnym procesie, natomiast jej apelacja w tym zakresie podlegała odrzuceniu na podstawie art. 370 k.p.c. w zw. z art. 373 k.p.c.

Za uzasadniony zaś uznał Sąd Okręgowy zarzut naruszenia przepisów regulujących zasady ponoszenia przez strony kosztów procesu. Przede wszystkim należy zauważyć, że każda ze stron wygrała sprawę w ok. 50%, a tymczasem Sąd Rejonowy, wbrew dyspozycji art. 100 k.p.c., zobowiązał powódkę do zwrotu pozwanemu całości poniesionych przez niego kosztów. Nadto zgodzić się należy ze skarżącą, że w sprawie znajdował zastosowanie art. 102 k.p.c.

W orzecznictwie sądowym i piśmiennictwie utrwalila się wykładnia, zgodnie z którą zastosowanie przez sąd art. 102 k.p.c. powinno być oceniane z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego, w całokształcie okoliczności, które uzasadniają odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą przy tym okoliczności zarówno związane z samym przebiegiem postępowania, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zalicza się np. charakter żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenie dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, do drugich - sytuację majątkową i życiową strony.

Nie budzi wątpliwości, że sytuacja majątkowa powódki nie jest dobra. Z tej przyczyny korzystała ona z częściowego zwolnienia od kosztów sądowych. Ponadto powódka pozostawała w subiektywnym przekonaniu co do zasadności zgłoszonych roszczeń trudnych do zweryfikowania a limine. Jej powództwo było usprawiedliwione co do zasady. Przyczyną uwzględnienia powództwa jedynie w części nie był zaś fakt uznania za zasadne podnoszonych przez pozwanego zarzutów, lecz weryfikacja wartości substratu zachowku, która wymagała dopuszczenia dowodu z opinii biegłego.

Z powołanych względów Sąd Okręgowy - na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. - zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że nie obciążył powódki obowiązkiem zwrotu pozwanemu kosztów procesu.

O kosztach postępowania apelacyjnego również orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., nie obciążając powódki obowiązkiem zwrotu ich części pozwanemu, mając na uwadze, że zaistnienie przesłanek do częściowego odrzucenia środka zaskarżenia było wynikiem omyłki Sądu Rejonowego, który nie orzekł o całości żądania, natomiast podnoszone przez skarżącą zarzuty były uzasadnione.